

Сучасна освіта в реаліях та перспективах: соціально-педагогічний аспект

Збірник наукових і науково-методичних праць

Випуск 2

**Кривий Ріг
2019**

Т. П. Лисяк Дидактичні вимоги до використання наочності на уроках у початковій школі	132
А. І. Литовченко Використання SMART-технологій у навчальному процесі	135
Т. М. Лозовська Розвивальний потенціал уроку як передумова формування та розвитку креативної особистості молодшого школяра	138
В. В. Мальнєва Використання літературного краєзнавства в ігровій діяльності як чинник розумового розвитку та соціалізації дітей закладів інтернатного типу	142
А. Мартиненко, І. В. Размолодчикова Світоглядно-філософські концепції соціалізації	146
О. А. Марченко, І. В. Размолодчикова Особливості дидактогенії в молодшому шкільному віці	150
О. Ю. Міхеєва, М. М. Корнієнко Кібербулінг як соціально-педагогічна проблема	154
А. К. Мороз, І. В. Размолодчикова Дидактична гра як метод навчання	161
О. П. Наумчук Методи формування медіаграмотності молодших школярів	165
Н. В. Павенко Формування інтересу до професії учнів професійних освітніх закладів у процесі вивчення дисциплін економічного циклу	169
Н. І. Писаревська Організація інклюзивного навчання та створення умов у закладі освіти для дітей з особливими освітніми потребами	172
Н. А. Плукчі, С. В. Седченко Ринолалія – проблема сучасної логопедії	176
Т. В. Пономарьова Використання дидактичних ігор у корекційній роботі логопеда	180
В. В. Почка Робота вчителя-логопеда в аспекті інклюзивної освіти	184
С. В. Приходько Інтегровані уроки як форми організації навчання молодших школярів	187
А. Д. Решитько Викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей на основі компетентнісного підходу	190
В. С. Рижкова Створення позитивної атмосфери навчання на уроках розвитку зв'язного мовлення	198

Ефективність професійної та мовної освіти майбутнього фахівця багато в чому визначається прийняттям в суспільстві на певному етапі його розвитку освітньої концепції і побудованої на її основі моделі підготовки фахівця. Сьогодні в якості такої провідної концепції розглядається компетентнісний підхід, який впроваджується в освітній процес вищої школи. Компетентнісний підхід передбачає створення нової освітньої моделі фахівця, що володіє сформованою професійною компетентністю. Для досягнення цієї мети чітко виділені три пріоритетних напрямки освіти в сучасному постіндустріальному інформаційному суспільстві: інформатизація освіти, навчання іноземним мовам, опанування соціально-економічними знаннями (концепція модернізації) [1, с. 14].

Оскільки панівний підхід в освіті, по суті, визначає логіку реалізації тієї чи іншої моделі навчання й у певній предметній галузі, в тому числі й такій, як іноземна мова, отже, актуальним стає питання модернізації іншомовної освіти на немовних спеціальностях з позицій компетентнісного підходу.

Таким чином, виникла необхідність розробки іншої, відмінної від існуючої, системи мовної освіти у вищій професійній школі, оскільки рівень опанування іноземною мовою випускниками немовних вузів і практичний досвід викладання іноземних мов у зазначених вузах не відповідають вимогам сучасної освітньої концепції, сучасного суспільства й ринку праці.

Крім того, теорія і практика викладання іноземних мов на немовних спеціальностях з початку 90-х років переживають складний період. З одного боку, престиж дисципліни «іноземна мова» постійно зростає, а з іншого – професійно-орієнтованому навчанню іноземних мов у вузах заважає ряд серйозних проблем, з якими постійно стикаються кафедри іноземних мов.

До них відносяться:

- недостатня кількість годин, що відводиться на практичні заняття та їх нерациональне розподіл;
- різний рівень підготовки абітурієнтів з іноземної мови: а) недостатня підготовка у більшості першокурсників або її повна відсутність (10 %); б) наявність групи студентів зі спеціальною підготовкою – випускників спеціалізованих шкіл і класів з поглибленим вивченням іноземної мови; відсутність спеціальних навчальних посібників для останньої групи студентів і недостатня кількість сучасних посібників для всіх груп;
- нерозробленість проблем навчання іноземної мови студентів немовних вищих навчальних закладів у тісному зв'язку з одержуваною професійною мовою й профільючими кафедрами вишів;
- нездатність студентів використовувати засвоєні знання, навички і вміння, а також способи діяльності для вирішення практичних завдань.

Остання проблема викликає серйозну стурбованість, оскільки в сучасних умовах формування знань не є головною метою навчання (знання заради знань). Знання, навички та вміння як одиниці освітнього результату необхідні, але недостатні для того, щоб бути успішним фахівцем у сучасному інформаційному суспільстві. Для спеціаліста важлива не стільки енциклопе-

Висновки. Змістовні та цілеспрямовані інтегровані уроки вносять у звичайну структуру шкільної освіти новизну, оригінальність, сприяють формуванню цілісної картини світу, розгляду предмета з кількох сторін, дозволяють систематизувати знання, створюють сприятливі умови для реалізації особисто-орієнтованого, розвивального навчання молодших школярів.

Література

1. Борисенко В. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підхід / В. Борисенко / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mazaikared.blogspot.com/2017/08/integrated-nachalija-tematichnyi-i.html> – Дата звернення: 1.11.2018.
2. Горгош А. І. Інтеграція традиційних та інноваційних технологій в навчально-виховному процесі початкової школи / А. І. Горгош // Розкажи онуку. – 2009. – № 1-2. – С. 4-8.
3. Інтегровані уроки в початковій школі / упоряд. Н. С. Вегера. – Тернопіль-Харків: Ранок, 2010. – 160 с. – (Серія «Відкритий урок»).
4. Комар О. А. Інтеграція змісту навчальних предметів у початкових класах: проведення інтегрованих уроків: метод. рекомендації для вчителів шкіл та студентів / О. А. Комар. – Умань, 1998. – 35 с.
5. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах: посіб. для вчителя / О. Я. Савченко. – Київ: Магістр-8, 1997. – 256 с.

А. Д. Решитко,

викладач Навчально-наукового інституту бізнес-технологій «УАБС»
Сумського державного університету

ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Стаття розглядає особливості навчання англійської мови професійного спрямування на основі реалізації компетентнісного підходу в організації професійного навчання студентів немовних спеціальностей та пояснюється необхідність застосування інтерактивних технологій для формування іншомовної професійної комунікативної компетентності.

Ключові слова: компетентнісний підхід, іншомовна професійно-комунікативна компетентність, інтерактивні технології.

Історія теорії і практики навчання іноземних мов на немовних спеціальностях (факультети, де іноземна мова не є профільною в системі професійної підготовки) відображає історію зміни підходів до навчання в пошуках найбільш ефективної науково-методичної концепції. Однак зміну підходів до навчання іноземним мовам у вищій школі необхідно розглядати в широкому контексті того, що відбувається в суспільстві в цілому, і в сфері освіти зокрема, оскільки необхідність реформ обумовлена потребою адаптації системи освіти до соціально-економічних потреб суспільства.

Соціальні, економічні та політичні перетворення в нашій країні актуалізували завдання подальшої модернізації системи вищої професійної освіти в цілому та іншомовного зокрема.

дична освіченість, скільки здатність застосовувати узагальнені знання, навички та вміння з іноземної мови для вирішення конкретних ситуацій і проблем, що виникають у реальній діяльності професійного спілкування.

Розширення торгово-економічних зв'язків із зарубіжними країнами, велика кількість спеціальної літератури іноземними мовами, можливість отримання професійно-значущої інформації в мережі Інтернет, міжнародний обмін студентами і фахівцями, отримання або продовження освіти в зарубіжних вишах тощо вимагає від сучасного фахівця компетентного володіння іноземною мовою для цілей іношмовного професійного спілкування.

Отже, виходячи з аналізу літератури та практичної діяльності викладання іноземної мови в неможовому виші, можна стверджувати, що в останнє десятиліття все більш чітко позначилися суттєві протиріччя між соціальним замовленням суспільства на компетентного фахівця, що володіє хоча б однією іноземною мовою для її практичного використання в своїй професійній діяльності, і існуючими підходами до навчання іноземної мови в неможовому виші, яка не виправдала себе, з іншого.

Способом досягнення нової якості іношмовної освіти, я вважаю, компетентнісний підхід, який відповідає вимогам модернізації професійної освіти, соціального замовлення суспільства й новітнім досягненням у галузі методики викладання іноземних мов.

Іношмовна комунікативна компетентність – це готовність студентів комунікуватися набутими знаннями, навичками, вміннями з іноземної мови для вирішення життєвих практичних і теоретичних завдань. У той же час, будь-які вміння формуються в процесі діяльності, отже, розвиток компетентності можливий лише в ході різноманітної пізнавальної, комунікативної, практичної, творчої діяльності студентів. Саме тому компетентнісний підхід спрямований на отримання студентами досвіду такої діяльності, на надання самому процесу навчання діяльнісного характеру. Головне – уміти здобувати знання не пасивно, а активно (у реальному часі), тобто, докладаючи до того зусилля, і вміти користуватися цими знаннями в повсякденному житті як в межах, так і за межами навчання у ВНЗ.

Таким чином, професійно-орієнтована підготовка фахівців з іноземної мови з позиції компетентнісного підходу повинна забезпечувати не тільки певний рівень знань, навичок і вмінь студентів з іноземної мови, але й формувати їх готовність до виконання іношмовної діяльності в процесі вирішення практичних і теоретичних завдань, а також для подальшого саморозвитку та самоосвіти, тобто іношмовну професійно-комунікативну компетентність.

Аналіз науково-методичної літератури засвідчує, що серед безлічі досліджень, присвячених проблемам підвищення ефективності процесу навчання іноземних мов на неможовних спеціальностях, що мають загальнометодичне значення, і, закінчуючи сучасними дослідженнями, в яких рішення

проблеми бачиться в оптимізації змісту навчання та навчання іношмовного усного мовлення на основі компетентнісного підходу, в навчанні професійно-орієнтованого спілкування; у формуванні в студентів різних компетентностей: професійної, загальнокультурної, міжкультурної, країнознавчої, соціокультурної й основ іношмовної комунікативної компетентності, – розкладають дану проблему з точки зору зміни самого підходу до навчання іношмовним мовам на спеціальностях нефілологічного профілю та переосмислення його з позиції сучасної освітньої парадигми.

З іншого боку, в педагогічній літературі останніх років з'явилися великі науково-теоретичні та науково-методичні роботи, в яких розглядається реалізація компетентнісного підходу в педагогічній освіті. Це пояснюється тим, що компетентнісний підхід, хоча й розглядається як інноваційний, однак він розробляється відповідно до культурно-освітньої традиції, що виражається в: а) діяльнісному та компетентісному характері вищої освіти; б) галузевій і практичній спрямованості професійної освіти.

Розглядаючи підхід до навчання іноземної мови як базової методичної категорії, з позиції якої розглядаються всі інші явища і процеси, пов'язані з навчанням мови, вважаю проблему ревізії існуючих підходів до навчання іноземних мов на неможовних спеціальностях із позиції компетентнісного підходу актуальною методичною проблемою.

Таким чином, актуальність даного дослідження визначається: по-перше, необхідністю зміни існуючого підходу до навчання іноземних мов на неможовних спеціальностях із позиції сучасної освітньої парадигми та урахуванням сучасних теоретичних досягнень методики навчання іноземним мовам і сукупних з нею наук; по-друге, недостатньою розробленістю теоретичних і практичних засад компетентнісного підходу до навчання іноземним мовам у академічних вузах; по-третє, важливістю та необхідністю пошуку нових прийомів, засобів і форм навчання іноземної мови студентів неможовних факультетів вузів.

Реалізація компетентнісного підходу до навчання іноземної мови на неможовних спеціальностях, підвищить ефективність процесу навчання, якщо: – як мета й результат навчання буде висуватися формування іношмовної професійно-комунікативної компетентності в єдності всіх її складових компонентів (компетентій);

– процес навчання буде будуватися на модернізованому змісті, оновлення якого в зазначених вузах реалізується за допомогою введення нових сучасних тем, наприклад, для економістів («Management», «Marketing», «Merchandising»), і нових понять (management, marketing, merchandising, franchising, catering, fast-food chains etc.), що відображають специфіку сучасних економічних дисциплін;

– буде визначено характер міждисциплінарних зв'язків предмету «Іноземна мова» і здійснено перехід від предметного принципу побудови змісту до принципу міжпредметних інтеграції та координації, реалізується на мотиваційному, змістовному, процесуальному й рефлексивному рівнях; зміст навчання, відібраний на підставі принципів: результативно-цільової спря-

мованості, професійної спрямованості, межпредметної інтеграції та координації, комунікативності й автентичності, буде організовано на модульно-тематичній основі;

- будуть використані прийоми «культурної адаптації» автентичних текстів за фахом як у формі додаткових друкованих атрибутів (коментарі, підзаголовки, шрифт, курсив, ілюстрації), так й у формі дидактичних прийомів, спрямованих: а) на встановлення логіки розгортання професійної теми; б) на зняття труднощів лексично-термінологічного й тематичного характеру; в) на актуалізацію професійних знань, отриманих при вивченні спеціальних дисциплін;
- буде розроблено систему комунікативно та професійно-значущих прийомів і вправ, що забезпечує певну послідовність формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності студентів у процесі освоєння відібраного модернізованого змісту навчання і здійснення спільної проектної роботи [3, с. 95].

Отже, навчання іноземної мови на немовних спеціальностях на основі компетентнісного підходу підвищить ефективність процесу навчання, якщо вібудеться переорієнтація мети навчання на такий результат, як: формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців, яка є інтегральною якістю особистості, її готовність до виконання іншомовної професійної діяльності на основі вивчення й осмислення зарубіжного досвіду в профільюючих і суміжних галузях науки і техніки, а також для здійснення культурного і професійного спілкування на основі сформованої в процесі навчання іноземної мови сукупності компетенцій.

Процес формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності фахівця буде будуватися на модернізованому змісті, оновлення якого на немовних спеціальностях реалізується за допомогою: а) введення нових сучасних тем і понять, що відбивають специфіку сучасних профільних дисциплін вузу, наприклад, для економічного спрямування, це теми «Management», «Marketing», «Merchandising», і поняття: management, marketing, merchandising, franchising, catering, fast-food chains тощо; б) відбору змісту на основі таких принципів: результативно-цільової та професійної спрямованості, межпредметної інтеграції та координації, комунікативності, автентичності; в) зміни його організації на модульно-тематичній основі.

Ефективність формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності фахівця залежить від того, наскільки якісно здійснена міжпредметна інтеграція й координація предмета «Іноземна мова» зі спеціальними дисциплінами з метою формування у свідомості студентів цілісної структури майбутньої професійної діяльності.

Процес навчання іноземної мови студентів немовних вузів на основі компетентнісного підходу необхідно будувати з урахуванням принципу діяльнісного характеру навчання, принципів студент-центрованої спрямованості й безперервності навчання.

Освоєння модернізованого змісту навчання на немовних спеціальностях можливе завдяки використанню розробленої модифікованої технології,

що є послідовністю навчальних (системи прийомів) і навчальних (системи вправ) дій, які забезпечують формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності фахівця через повідомлення професійних знань засобами іноземної мови, формування його професійних якостей, а також у результаті формування іншомовних навичок і вмінь користуватися іноземною мовою в реальних ситуаціях професійного спілкування.

Практична значимість дослідження полягає в тому, що концептуальні положення дослідження, які розкривають сутність компетентнісного підходу, його принципів положення, умови реалізації у вищій школі, можуть бути використані в лекційних курсах, а також на семінарських і лабораторних заняттях з методики викладання іноземних мов.

Формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності фахівця як цілі й результату навчання студентів вимагає спеціальної технології навчання, яка будуватиметься з урахуванням концептуальних положень компетентнісного підходу та реалізується поетапно.

У свою чергу, технологія навчання англійської мови студентів є послідовністю процедур, операцій і прийомів, що становлять у сукупності цілісну методичну систему, реалізація якої в практиці навчання призводить до досягнення гарантованих цілей навчання, тобто до формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності фахівця.

Структура системи прийомів і вправ із формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності в цьому дослідженні визначається такими принципами: включенням усіх типів вправ, кожен з яких має свою специфіку; скоординованість прийомів і вправ і їх ієрархічною залежністю один від одного; повторюваність вправ, що забезпечує вирішення будь-якої комунікативної або умовно-комунікативної задачі; урахуванням взаємодієвливу видів у процесі навчання й урахуванням рідної мови; принципом на-ростання труднощів.

Матеріалом для розробки завдань і вправ, джерелом термінологічного словника, граматичних явищ, тем для спілкування тощо виступають автентичні тексти за фахом, підготовлені для сприйняття студентами за допомогою прийомів культурної адаптації автентичних текстів. Дана адаптація проявляється в особливій організації роботи з текстом, в підготовці студентів до його сприйняття, причому як в формі додаткових друкованих атрибутів, так й у формі прийомів і завдань.

Послідовність виконання завдань системи вправ визначається розробленою технологією навчання іноземних мов на немовних спеціальностях, що є послідовністю навчальних дій, які забезпечують формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності фахівця через повідомлення професійних знань засобами іноземної мови та формування його професійних якостей. Дана технологія дозволяє студентам через рецепцію (читання та аудіювання автентичних текстів за фахом) й експресію (усну та / або письмову мову) у відповідних спеціально розроблених вправах і завданнях, сформувати іншомовну комунікативну професійну компетентність

